

fuinneamh-fórsaí

Cuireann fórsaí rudaí ag gluaiseacht, stopann siad iad agus casann siad iad

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh le liathróid bhog atá ina stad agus fiafraigh cad a d'fhéadfadh í a chur ag gluaiseacht agus í a stopadh. Léirigh brú agus tarraingt ar dhoras an tseomra ranga, ansin tabhair réamhléargas 30 soicind ar Stáisiún B agus C amháin, le gothaí. Bogann na grúpaí timpeall ar chúrsa fórsaí ina bhfuil trí stáisiún: liathróid a chur ag gluaiseacht agus a stopadh, carr bréagáin a chasadh ar chuar atá marcáilte le téip, agus tralaí a mhoilliú le tarraingt éadrom ón gcúl. Tar éis athléiriú ó bhéal leis an rang uile, taifeadann na daltaí dhá stáisiún ar leathanach sa Dialann Imscrúdaithe, ag úsáid an tús abairte seo: '___ a bhí san fhórsa. Thug sé air ___.' Críochnaigh trí bhrúnna agus tarraingtí a ainmniú i gCorpoideachas agus i gcluichí clóis.

Cuspóirí foghlama

- Taispeáin conas a thugann brúnna agus tarraingtí ar rudaí tosú, stopadh, dul níos tapúla, moilliú nó treo a athrú
- Ainmnigh an fórsa agus an t-athrú ar an ngluaiseacht ag gach stáisiún den chúrsa súgartha

Sula mbuailfidh an clog – ullmhúchán

Glan trí lána ar an urlár an lá roimh ré. Marcáil cuar simplí le téip ag Stáisiún B. Leag amach trí liathróid bhoga agus trí lána ghearra (A), trí charr bréagáin agus trí chuar marcáilte le téip (B), agus tralaí amháin nó bréagán amháin ar rothaí a bhfuil hanla nó sreangán air (C). Roinn an rang ina thrí ghrúpa a bhogfaidh ó stáisiún go stáisiún.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
liathróid bhog	1	rang	trealamh na scoile	péire stocaí fillte nó liathróid spúinse
carr bréagáin	1	rang	trealamh na scoile	bloc beag adhmaid ar rothaí déanta as caipíní buidéil, nó mirlín i gcainéal gearr cairtchláir
tralaí nó bréagán ar rothaí a bhfuil hanla air	1	rang	seomra ranga	bosca cairtchláir ar cheithre roth déanta as caipíní buidéil, le hanla sreangáin
téip pháipéir	1	rang	seomra ranga	línte cailce amuigh faoin aer, nó dhá leabhar chomhthreomhara chun lána a mharcáil ar bhord fada
leathanaigh ón Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	seomra ranga	leathanach bán a bhfuil dhá ró rialaithe air, ceann don fhórsa agus ceann don rud a d'athraigh

Pointe sábháilteachta

Fan ag Stáisiún C. Rolladh agus brú i bhfad ó chosa agus ó aghaidheanna; rud amháin ag gluaiseacht i ngach lána; tarraingtí éadroma ón gcúl amháin; gan rásaíocht isteach i measc grúpaí eile.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Coinnigh liathróid bhog amháin socair ar an urlár. Faigh trí nó ceithre smaoineamh tapa ar conas í a chur ag gluaiseacht agus í a stopadh. Glac le gach smaoineamh agus fág an cheist oscailte. Coinnigh an carr bréagáin agus an tralaí as radharc.
- **Athraíonn brúnna agus tarraingtí gluaiseacht:** Léirigh brú agus tarraingt ar dhoras an tseomra ranga, ní ar an liathróid: tarraing an hanla chun an doras a oscailt, brúigh é chun é a dhúnadh, agus smaoinigh os ard de réir na gcéimeanna seo: n'fheadar-tástáil-chonaic mé-sílim. Cuir na focail brú, tarraingt agus fórsa isteach de réir mar a fheiceann an rang iad. Ansin taispeáin Stáisiún B agus C ar feadh 30–40 soicind amháin — ainmnigh an fórsa agus an t-athrú, ach ná tabhair na freagraí iomlána uait.
- **Cúrsa súgartha na bhfórsaí:** Fan ag Stáisiún C ar feadh an chúrsa ar fad; ag A agus B, oibríonn na daltaí le ról phiaraí: Gníomhaí/Ainmnitheoir/Breathnóir. Ag C, brúnn Gníomhaí 1 an tralaí uaidh, ansin tarraingíonn Gníomhaí 2 go héadrom é ón gcúl, i gcoinne na gluaiseachta, ionas go moillíonn sé. Bí ag faire ar shracadh, ar rásaíocht nó ar aon duine atá sa bhealach. Má chríochnaíonn grúpa go luath ag A nó B, iarr orthu triail a bhaint as brúnna níos boige agus ansin as brúnna níos láidre ar an rud céanna.
- **Taifead an fórsa agus an t-athrú:** Sula n-osclaítear na dialanna, seas ar feadh tamaillín ag gach stáisiún agus athluaigh an fórsa agus an t-athrú a bhí i gceist, ionas go seiceálfadh an taifeadadh an tuiscint, seachas cuimhne ar stáisiún plódaithe. Coinnigh an tús abairte agus an banc focal ar an gclár. Siúil timpeall: má scríobhann páiste gur stop rud éigin leis féin, iarr air an fórsa a stop é a thaispeáint lena lámh agus é a chur leis an méid atá scríofa aige.
- **Fórsaí sa chlós agus i gCorpoideachas:** Cuir an cheist fócais, tabhair nóiméad amháin do chomhrá idir páirtithe, ansin éist le cúpla freagra os ard. Athluaigh gach sampla i bhfocail an cheachta — brú, tarraingt, tosú, stopadh, casadh, dul níos tapúla, moilliú — ionas go bhfeicfidh na daltaí gur fórsaí fíora atá i gceist i gcluichí an chlóis, agus nach focail don cheacht eolaíochta amháin iad.

Cad ba cheart a fheiceáil

Stáisiún A: cuireann brú an liathróid ag gluaiseacht; stopann lámh leata nó cúisín bog í; téann sí níos tapúla le brú níos láidre. Stáisiún B: casann brú ón taobh an carr timpeall an chuair atá marcáilte le téip. Stáisiún C: moillíonn tarraingt éadrom ón gcúl, i gcoinne an rollta, an tralaí go réidh. Is minic gur sracadh, nó tarraingt ón taobh mícheart, is cúis le tralaí a bhaineann geit as nó a imíonn ar luas — déan arís é le tarraingt éadrom ón gcúl, sa treo eile.

Míthuisceintí agus idirghabhálacha

- **‘Stop sé leis féin’ — ceapann daltaí go stopann rudaí atá ag gluaiseacht gan fórsa ar bith.**
— Ag Stáisiún A, iarr orthu lámh leata a chur i mbealach na liathróide agus an brú sin a ainmniú mar an fórsa a stopann í. Más gá, ainmnigh an chuimilt leis an urlár mar an fórsa a mhoillíonn liathróid atá ag rolladh léi féin.
- **Tugann daltaí brú ar gach gníomh, nó measann siad brú agus tarraingt ar a chéile leis an tralaí.** — Déan léiriú an dorais arís: le tarraingt, tagann an doras i do threo; le brú, imíonn sé uait. Ag Stáisiún C, cuir stop leis an ngníomh nuair a bheireann Gníomhaí 2 ar an hanla agus fiafraigh ‘I do threo nó uait?’ sula n-ainmníonn siad é.
- **Ag Stáisiún C, tarraingíonn daltaí an tralaí chun tosaigh nó seasann siad sa bhealach air, rud a fhágann gur sracadh nó tuairt a bhíonn ann in áit moilliú.** — Athshocraigh na ról: cuireann Gníomhaí 1 ag gluaiseacht uaidh é; seasann Gníomhaí 2 taobh thiar de, ar an taobh céanna, agus ní dhéanann sé ach tarraingt go héadrom siar i gcoinne na gluaiseachta. Is éard is rath ann ná moilliú réidh, ní sracadh.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Tarraingíonn siad an stáisiún agus cuireann siad tic le brú/tarraingt agus le tosú/stopadh/casadh/dul níos tapúla/moilliú ón mbanc focal ar an gclár; úsáideann siad an tús abairte níos iomláine le liathróid/carr/tralaí más gá. • Cuir i mbeirt iad, agus iad ina mBreathnóir ar dtús ag A nó B, ionas go gcloisfidh siad an tús abairte sula ndéanfaidh siad an gníomh.	• Taifeadann siad dhá stáisiún leis an tús abairte agus le líníocht shimplí; cuireann siad brú níos boige agus brú níos láidre i gcomparáid le chéile ag A nó B agus deir siad cé acu a chuaigh níos faide nó níos tapúla.	• Cuireann siad nóta faoi éadrom/láidir ar leathanach na dialainne agus ainmníonn siad an dá fhórsa i seicheamh Stáisiún C (an brú a chuireann ag gluaiseacht é agus an tarraingt a mhoillíonn é). • Tugann siad sampla amháin ón gclós nó ó Chorpoideachas ina bhfuil an péire céanna fórsa agus athraithe agus a bhí i stáisiún a thaifead siad.

Nasc traschuraclaim

Déan nasc díreach le Corpoideachas agus le cluichí clóis — pasáil, breith ar liathróid, scútair agus luascáin — agus ainmnigh gach ceann acu mar bhrú nó mar tharraingt a chuireann rud ag gluaiseacht, a stopann é nó a chasann é.